

7

Demokracja ateńska

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnej Grecji;
- 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa Grecji;
- 4) umiejscawia w czasie i zna system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- postać: Peryklesa,
- organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich.

ROZUMIE

- dlaczego Grecy nie utworzyli jednego państwa,
- pojęcia: polis, Hellada, Hellenowie, barbarzyńcy, demokracja, zgromadzenie ludowe, rada pięciuset, sąd ludowy, ostracyzm,
- na czym polegała demokracja ateńska,
- na czym polega wyjątkowość demokracji ateńskiej.

POTRAFI

- zlokalizować na mapie Grecję,
- scharakteryzować organizację polityczną starożytnej Grecji,
- zlokalizować na mapie Ateny,
- umiejscowić w czasie powstanie i rozwój demokracji ateńskiej,
- scharakteryzować system sprawowania władzy w Atenach peryklejskich,
- przedstawić procedurę ostracyzmu,
- scharakteryzować strukturę społeczeństwa Grecji,
- porównać pozycję mężczyzny, kobiety i niewolnika w społeczeństwie ateńskim,
- dostrzec różnice między demokracją ateńską a demokracją współczesną.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

Prosimy uczniów, aby przypomnieli nazwy epok historycznych w dziejach człowieka oraz wydarzenie, które zapoczątkowało starożytność. Następnie przypominamy zasady datowania wydarzeń przed naszą erą.

II. Rozwinięcie

Korzystając z mapy ściennej starożytnej Grecji, podajemy podstawowe informacje na temat położenia Grecji. Wyjaśniamy, jaki wpływ na sytuację polityczną Grecji w V w. p.n.e. miały ukształtowanie powierzchni tego obszaru i panujące tam warunki naturalne.

Korzystając z fragmentu podręcznika *Starożytna Grecja* (s. 39–40), wprowadzamy pojęcie *polis*. Wyjaśniamy też, jak Grecy nazywali siebie i swój kraj.

Wskazujemy na mapie Ateny – największe z greckich państw-miast, po czym prezentujemy postać Peryklesa. Wyjaśniamy, że w czasie jego rządów ostateczny kształt uzyskał ustrój demokratyczny, który od VI w. p.n.e. istniał w Atenach.

Wprowadzamy pojęcie *demokracja*. Następnie, korzystając z treści podręcznika *Ojczyzna demokracji* (s. 40–41), omawiamy ustrój demokratyczny panujący w Atenach, wymieniamy instytucje kierujące tą polis oraz opisujemy sposób, w jaki Ateńczycy podejmowali decyzje polityczne.

Podczas omawiania ustroju Aten odczytujemy tekst źródłowy (s. 41) i na podstawie pierwszego pytania pod tekstem inicjujemy krótką dyskusję (materiały dla nauczyciela) na temat wyjątkowości tego ustroju.

Zwracamy uwagę, że stworzony przez Ateńczyków ustrój dawał jednostce prawo do współdecydowania o sprawach wspólnoty i że jest to zasada, która do dziś obowiązuje w wielu państwach na świecie.

Następnie proponujemy uczniom udział w symulacji (materiały dla nauczyciela) pt. *Obrady zgromadzenia ludowego*.

Dzielimy klasę na trzy grupy:

- Zwolennicy budowy świątyni poświęconej Zeusowi (grupa I)
- Przeciwnicy budowy świątyni poświęconej Zeusowi (grupa II)
- Obywatele niezdecydowani (grupa III)

Uczniowie z grup I i II przygotowują argumenty do zaprezentowania własnego stanowiska. Członkowie grupy III mogą uzgodnić, które argumenty skłonią ich do przejścia do jednej z grup.

W czasie prezentacji członkowie grupy III zadają pytania. Zapisujemy na tablicy najważniejsze argumenty zwolenników i przeciwników budowy świątyni, a po zakończeniu dyskusji przeprowadzamy głosowanie. Podkreślamy, że każdy głos jest tak samo ważny, a decyzję podejmuje większość, co właśnie stanowi o istocie demokracji.

W celu umożliwienia uczniom zrozumienia, czym był ostracyzm, proponujemy kolejną symulację, tym razem pt. *Obrona demokracji*. Informujemy uczniów, że Grecy

pisali na glinianych tabliczkach nazywanych ostrakonami (stąd określenie *ostracyzm*). W czasie zabawy zastąpią je karteczki. Jeden z uczniów wchodzi w rolę historyka Plutarcha i odczytuje tekst źródłowy prezentujący przebieg procedury ostracyzmu ► [PDF](#).

Następnie, korzystając z drugiego tekstu ► [PDF](#), przybliżamy okoliczności konfliktu Temistoklesa z Arystydesem.

Uczniowie zapisują na karteczkach imię jednego z polityków. Karteczki wrzucają do przygotowanej urny. Po podliczeniu głosów ogłaszamy, który z polityków został skazany na wygnanie.

Odwołując się do informacji w podręczniku (s. 42), opisujemy zasady przeprowadzania głosowania oraz wyjaśniamy, z czym wiązało się wygnanie z Aten.

Dalszą część lekcji poświęcamy zagadnieniom społecznym. Omawiamy pozycję mężczyzn, kobiet i niewolników w społeczeństwie ateńskim oraz informujemy, w jakim celu Grecy utrzymywali niewolników.

W celu sprawdzenia stopnia zrozumienia zagadnień związanych ze społeczeństwem Aten w V w. p.n.e. polecamy uczniom wykonać ćwiczenie 1 (zeszyt ćwiczeń, s. 16).

III. Podsumowanie

Zachęcamy uczniów do przeczytania tekstu *Dawniej a dziś* (s. 42), po czym inicjujemy krótką dyskusję na temat różnic między demokracją ateńską a demokracją współczesną. W trakcie dyskusji poświęconej demokracji możemy wprowadzić pojęcia *demokracja bezpośrednia* oraz *demokracja pośrednia*.

Metody kontroli

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 17).

Praca domowa

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 17).

Materiały dla nauczyciela

Dyskusja

Metoda polegająca na wymianie zdań lub poglądów na dany temat między nauczycielem a uczniami lub między uczniami. Punktem wyjścia dyskusji jest odmiennosc stanowisk osób (obozów) biorących w niej udział, natomiast jej celem – znalezienie rozwiązania, które będzie możliwe do zaakceptowania przez wszystkie strony uczestniczące w dyskusji.

Stosowanie tej metody umożliwia porządkowanie, systematyzowanie i utrwalanie zdobytej wiedzy, a także wzbogacanie jej o nowe elementy. Ponadto pozwala ona na doskonalenie umiejętności budowania dłuższej wypowiedzi ustnej, uczy właściwej argumentacji, obrony własnego stanowiska oraz krytycznego myślenia. Z kolei aspekt wychowawczy dyskusji polega na budowaniu odpowiednich relacji między rozmówcami – liczenia się z opinią drugiej osoby, uznawania argumentów strony przeciwnej, jeśli są słuszne, czy lepszego rozumienia innych.

Duże znaczenie dla właściwego przebiegu dyskusji ma prowadząca ją osoba. Do jej zadań należy zaproponowanie zasad, na jakich odbywać się będzie wymiana poglądów, egzekwowanie tych zasad, kierowanie przebiegiem dyskusji, udzielanie głosu uczestnikom, podsumowanie pojawiających się ustaleń oraz sformułowanie ostatecznych wniosków.

Zasady poprawnie prowadzonej dyskusji:

- nieprzerywanie sobie wypowiedzi,
- wzajemne słuchanie się uczestników,
- przestrzeganie określonych ram czasowych wypowiedzi,
- atakowanie problemu, a nie przeciwnika,
- dopuszczanie do głosu innych uczestników.

Symulacja

Symulacja jest formą gry dydaktycznej odtwarzającej rzeczywistość. Uczniowie, grając określone role, mają za zadanie zrozumieć proces, w którym uczestniczą. Symulacja opiera się na scenariuszu będącym uproszczoną wersją rzeczywistości historycznej. Powinien on być szczegółowy i określać czas, miejsce oraz okoliczności symulowanych wydarzeń, ramy odtwarzanej rzeczywistości i niezbędne realia (rekwizyty, stroje itp.).

Przebieg

1. Nauczyciel wybiera wydarzenie, które będzie przedmiotem symulacji, po czym opracowuje scenariusz, określa czas i miejsce akcji oraz potrzebne rekwizyty. Na podstawie scenariusza sporządza też instrukcje dla uczniów.
2. Nauczyciel określa wiedzę i doświadczenie uczniów, niezbędne do przeprowadzenia symulacji. Jeśli uzna za konieczne uzupełnienie tej wiedzy, rozdaje uczniom dodatkowe materiały.
3. Uczniowie przygotowują się, a następnie przeprowadzają symulację. Nauczyciel odgrywa rolę obserwatora oraz rozjemcy – w wypadku zaistnienia konfliktów między uczniami.
4. Po zakończeniu symulacji nauczyciel wraz z całą klasą analizuje symulowane wydarzenie, a także zbiera i porządkuje wiedzę uzyskaną podczas odgrywania ról przez uczniów.

Komentarz do lekcji

Ten temat możemy wzbogacić projekcją filmu *W greckich polis* ▶ .